

2.8. Дискусія з приводу завдань і засобів «перевірки (дослідження) доказів» та «оцінки доказів»

Подальший розгляд запропонованих варіантів етапізації процесу доказування доцільно продовжити шляхом співставлення між собою таких етапів, як «перевірка доказів» та «оцінка доказів», бачення різних авторів з приводу сутності яких та їх місця у процедурі доказування може бути систематизоване у такі групи. До *першої з них* мають входити С.В. Слинько і В.М. Тертишник, які в якості самостійних етапів процесу доказування бачили «дослідження доказів», «перевірку доказів» та «оцінку доказів», вказавши на те, що «исследование доказательств носит характер уяснения смысла и информационного их значения» (276, с. 60), чим частково повторили традиційну мету (завдання) двох попередніх етапів доказування і вже всі вказані три етапи розмістили у сфері аналітико-розумової діяльності.

Другу групу складає переважна більшість вчених: М.С. Алексєєв (265, с. 139), Ю.П. Аленін (297, с. 221), В.Д. Арсєнєв (6, с. 5), Б.Т. Безлепкін (266, с. 75), І.С. Галаган (48, с. 52), М.М. Гродзинський (235, с. 89, 90), Ю.М. Грошевий (60, с. 3, 49, 56-62), І.М. Гуткін (257, с. 180), Е.С. Зеліксон (75, с. 12), Л.М. Карнєєва (84, с. 33; 260, с. 136), А.С. Кобліков (300, с. 152, 163), Є.Г. Коваленко (169, с. 115, 116), І.І. Котюк (147, с. 66-67), О.П. Кучинська (177, с. 62), О.М. Ларін (182, с. 43), П.А. Лупінська (263, с. 76-77, 80; 295, с. 181), М.М. Михєєнко (195, с. 9, 11; 196, с. 14; 198, с. 110; 201, с. 105), О.Б. Муравін (203, с. 127), В.В. Назаров (204, с. 110), Ю.К. Орлов (223, с. 73), О.Р. Ратінов (274, с. 298), М.С. Строгович (270, с. 100), В.М. Тертишник (276, с. 57, 59; 277, с. 334), Л.Т. Ульянова (301, с. 154), Ф.М. Фаткуллін (258, с. 124-131; 304, с. 11-13), А.А. Хмиров (306, с. 17), В.Я. Чеканов (264, с. 135), М.А. Чельцов (309, с. 135), М.С. Шуміло (170, с. 197) та ін. (85, с. 58; 150, с. 21; 171, с. 71; 185, с. 11; 262, с. 122; 290, с. 70 та ін.; див. додат. 3), які визнавали паралельне співіснування у процедурі доказування «перевірки доказів» та «оцінки доказів». Причому правильність даної позиції обґрунтовувалося й у низці фундаментальних досліджень, коли В.Д. Арсєнєв у докторській дисертації піддав «критике взгляды авторов, смешивающих понятие собирания и проверки, а также – проверки и оценки доказательств» (6, с. 5-6); О.М. Ларін у монографії підкреслив, що «проверка доказательств и оценка доказательств – понятия связанные, но не совпадающие» (182, с. 66) тощо.

У той же час «оцінку доказів» без «перевірки доказів» визнавали поміж етапів процесу доказування представники *третьої групи*: С.А. Альперт (171, с. 71), О.Р. Белкін (18, с. 19), Р.С. Белкін (19, с. 9), П.Д. Біленчук (31, с. 18), О.І. Вінберг (22, с. 4), Є.В. Додін (63, с. 14), Ц.М. Каз (82, с. 36, 47; 83, с. 5), І. Кертєс (85, с. 58), О.А. Кириченко (91, с. 212), В.І. Тертишніков (278, с. 118), М.К. Треушніков (293, с. 23, 25), В.Ю. Шепітько (319, с. 71, 76, 156) та ін. (див. додат. 3), більшість з яких (18, с. 19; 19, с. 9; 22, с. 4; 31, с. 18; 63, с. 14; 75, с. 36, 47; 82, с. 36; 83, с. 5; 85, с. 58; 278, с. 118; 293, с. 23, 25; 319, с. 71, 76 та ін.), однак, передбачали у даній процедурі «дослідження доказів», а С.А. Альперт (171, с. 71) та ін. (169, с. 141 та ін.) – «розгляд доказів», що лише термінологічно замінювало етап «перевірки доказів» і часто іменувалося паралельно обома вказаними термінами, а тому позиція авторів даної аналітичної групи тільки формально не підпадає під ознаки попередньої. Зокрема, М.М. Михєєнко, навіть, підкреслив, що «проверка доказательств и их источников равнозначна их исследованию – элементу процесса доказывания» (195, с. 16; 196, с. 14-15). Таку ж позицію зайняли й автори одного з проектів нового процесуального кодексу, оскільки у спеціальній нормі даного кодексу, зокрема п. 2 ст. 149 «Перевірка доказів» Проекту нового КПК від 12.10.05 р. вказали, що «перевірка доказів полягає у їх дослідженні особою, яка здійснює дізнання, слідчим, прокурором, суддею, судом з метою визначення належності, достовірності, достатності, допустимості і законності способів їх збирання шляхом аналізу кожного з них, проведення повторних або нових слідчих і судових дій для вирішення як окремих питань, так і справи в цілому» (1.18).

У *четверту групу* має входити А.І. Трусов (294, с. 84-90), який поміж етапів процедури доказування «перевірку доказів» бачив вже без «оцінки доказів», а представником *п'ятої аналітичної групи* має стати С.В. Курильов, який не вважав за потрібне вказувати у процесі доказування як «перевірку доказів», так й «оцінку доказів», розглядаючи останню в якості лише певного напрямку розумової діяльності, самостійну процесуальну категорію, що знаходиться поза межами процедури доказування (176, с. 35), з приводу чого Є.Г. Коваленко висловив надто загальне зауваження: «Без розумової діяльності, без оцінки зібраних доказів кримінально-процесуальне доказування неможливе» (169, с. 116).

Проте основна проблема полягає не в тому, щоб з'ясувати, які саме етапи процедури доказування мають презентувати аналітико-розумову діяльність – «дослідження», «перевірка» та «оцінка доказів», а у тому, чи доцільно співіснування названих етапів у процедурі доказування, відповідь на що доцільно отримати у контексті дослідження сутності кожного із запропонованих етапів. Почнемо із з'ясування завдань «оцінки доказів», які у баченні різних авторів надто різноманітні як у кількісному, так і термінологічному відношенні. Наприклад, *два завдання* покладає на оцінку доказів перша група авторів, зокрема С.А. Альперт (171, с. 71; 262, с. 125), О.Р. Ратінов (274, с. 302) та ін. (169, с. 117 та ін.), які такими бачать визначення «достовірності і значимості доказів»; М.І. Бажанов, М.М. Гродзинський та ін. – «вірогідності і придатності доказів» (235, с. 91); Ц.М. Каз – «достоверности доказательственных фактов и построение окончательных выводов» (82, с. 47; 83, с. 10); М.С. Строгович – «достоверности и доброкачественности доказательств» (270, с. 102); М.К. Треушніков (293, с. 25-61); М.А. Чельцов (309, с. 136-138) та ін. – «допустимости и относимости доказательств» та ін. (див. додат. 3).

Три завдання вважають за необхідне бачити в оцінці доказів П.Д. Біленчук, О.П. Дубовий, М.В. Салтевський і П.Ю. Тимошенко, а саме у визначенні «значущості доказів, наявності причинних зв'язків і достатності доказів» (31, с. 18); О.П. Кучинська – «переконливості, придатності і правової сили доказів» (177, с. 63); О.М. Ларін (182, с. 66), В.М. Тертишник (276, с. 61) та ін. – «относимости, допустимости и достоверности доказательств» тощо (див. додат. 3).

Чотири завдання оцінки доказів можна знайти у наступній позиції, коли М.С. Алексєєв (265, с. 143), Ю.П. Аленін (297, с. 236, 237), І.М. Гуткін (257, с. 184), Л.М. Карнєєва (260, с. 137), А.С. Кобліков (300, с. 164), М.М. Михеєнко (195, с. 18; 196, с. 14-15; 198, с. 117; 201, с. 118), Л.Т. Ульянова (301, с. 156) та ін. (33, с. 58) вказували на визначення «относимости, допустимости, достаточности и достоверности доказательств»; В.Д. Арсенєв – «силы и значимости доказательств, их относимости и допустимости» (6, с. 5, 10, 11); Б.Т. Безлепкін – «допустимости, относимости, достоверности и значимости доказательств» (266, с. 93); С.А. Кириченко – «значимости, допустимости, законности і доброякісності кожного окремого доказу» (128, с. 54-55); О.П. Кучинська (177, с. 64), ч. 2 ст. 136 «Оцінка доказів» Проекту КПК України від 23.06.01 р. (60, с. 57) та ін. – «належності, допустимості, достовірності і достатності доказів» тощо (див. додат. 3).

П'ять завдань покладають на оцінку доказів представники наступної групи авторів, якими І.С. Галаган і Д.С. Сушло визнають визначення «достовірності і значимості доказів, правдивості, достовірності і доброякісності їх джерел» (48, с. 60); П.А. Лупінська – «допустимости, относимости, достоверности, значения (силы) и достаточности доказательств» (259, с. 153; 263, с. 81; 295, с. 190); Г.М. Мінковський – «допустимости, относимости, достоверности фактических данных, существовании обстоятельств, устанавливаемых этими данными, их значении» (205, с. 117); О.Б. Муравін – «допустимости, относимости, достоверности, достаточности и значении (силе) доказательств» (203, с. 129); В.М. Тертишник – «допустимості, належності, достовірності, значимості і достатності доказів» (277, с. 339); Ф.М. Фаткуллін – «относимости, допустимости, доброкачественности, достаточности и значимости доказательств» (258, с. 125, 126; 304, с. 12-13); та ін. (див. додат. 3).

Шість завдань вбачає в оцінці доказів О.Р. Белкін, для якого ними є визначення «наличия и характера связей между доказательствами, роли, значения, достаточности и путей использования доказательств» (18, с. 190); Р.С. Белкін – «допустимости и относимости доказательств, наличия и характера связей между ними, их значимости и путей использования» (19, с. 66); Ю.М. Грошевий і С.М. Стахівський – «допустимості та повноти процесуальних джерел, а також належності до справи наявних відомостей про факти, їх допустимості, достовірності та достатності для прийняття відповідних рішень» (60, с. 65); Є.Г. Коваленко – «достовірності та належності, допустимості й достатності доказів, їх взаємозв'язку і значимості» (169, с. 147); Ю.О. Ланцедова – «значимості, допустимості, законності і доброякісності кожного окремого доказу та узгодженості і достатності сукупності доказів» (181, с. 124-125); В.Ю. Шепітько – «допустимості та стосовності доказів, наявності і характеру зв'язків між ними, визначення ролі і шляхів використання доказів» (319, с. 156) тощо (див. додат. 3).

В.В. Назаров і Г.М. Омеляненко вважають за можливе покласти на оцінку доказів **сім завдань** із «встановлення достовірності та належності, допустимості й достатності доказів, їх взаємозв'язку і значення для вирішення питань, що становлять предмет доказування, і мають на меті встановлення істини у справі» (204, с. 113).

Зрозуміло, що й у даному випадку деякі автори, зокрема І. Кертес (85, с. 58-59), В.Я. Чеканов (264, с. 136-137) та ін. (див. додат. 3), а також, як не прикро, і законодавець у ст. 67 чинного КПК України (1.17) та автори ст. 151 «Оцінка доказів» Проекту КПК України від 12.10.05 р. (1.18) вважали за можливе при з'ясуванні суті оцінки доказів уникнути від хоча б непрямого аналогічного визначення її завдань, з чим погодитися не можна, оскільки досягнення такого роду мети є для даного етапу процесу доказування певними елементами його проведення на зразок того, як це має місце при «встановленні особистісних джерел» і «збиранні речових джерел» (див. розд. 2.7). Без виділення такого роду елементів оцінки доказу, які мають на меті з'ясувати наявність у цих відомостей відповідних юридичних властивостей (див. розд. 2.9), важко сподіватися й на ефективне і раціональне проведення даної процедури, її чітке розмежування з іншими запропонованими аналогічними етапами процесу доказування.

Не є однастайними позиції авторів щодо кількісного і термінологічного представлення **завдань «перевірки доказів»** чи введеного замість неї «дослідження доказів», коли всього **одне завдання** покладає на даний етап процесу доказування перша група вчених, яким С.А. Альперт (262, с. 124), Ф.М. Фаткуллін (258, с. 124-125; 304, с. 13) та ін. вважають визначення «доброкачественности доказательств»; Б.Т. Безлепкін – «согласованности доказательств» (266, с. 93), В.В. Назаров і Г.М. Омеляненко – «підтвердження (запечерення) інформації» (204, с. 112) та ін. (див. додат. 3). При цьому Ю.М. Грошевий і С.М. Стахівський суперечливо спочатку вказують на мету «перевірки доказів» – «визначення придатності зібраних доказів та їхніх процесуальних джерел для встановлення обставин, що мають значення для справи» (60, с. 57), а далі після аналізу дискусії з приводу змісту «перевірки доказів» вже наполягають на тому, що «перевірка полягає у виявленні доброякісності зібраних доказів для встановлення обставин вчиненого злочину» (60, с. 58). Тому виникає питання: яке ж саме завдання має виконувати «перевірка доказів» – визначення придатності чи доброякісності доказів та їх джерел, оскільки терміни «придатний» і «доброякісний» близькі за змістом, але не тотожні?

Два завдання вважає притаманними даному етапу процедури доказування О.Р. Белкін, що представлені як визначення «ценности доказательственной информации и путей её использования» (18, с. 45); Р.С. Белкін – «достоверности и согласованности доказательств» (19, с. 48, 63); І.М. Гуткін – «правильности и согласованности доказательств» (257, с. 183); А.С. Кобліков – «доброкачественности источника и согласованности доказательств» (300, с. 164); М.С. Строгович (270, с. 101); Л.Т. Ульянова (301, с. 155) та ін. (33, с. 58 та ін.) – «достоверности и доброкачественности доказательств» тощо (див. додат. 3).

Три завдання вбачає у перевірці доказів наступна група авторів, якими Ю.П. Аленін (297, с. 235), В.М. Тертишник (276, с. 60) та ін. вважають визначення «относимости, допустимости и достоверности доказательств»; П.Д. Біленчук, О.П. Дубовий, М.В. Салтевський і П.Ю. Тимошенко – «наявності, належності та узгодженості доказів» (31, с. 18); В.І. Галаган – «достовірності, віднесеності і допустимості доказів» (49, с. 267); І.С. Галаган і Д.С. Сусло – «достовірності, важливості та узгодженості доказів» (48, с. 60), О.П. Кучинська – «достовірності і повноти доказів, законності способів їх одержання» (177, с. 63); П.А. Лупінська – «допустимости, относимости и достоверности доказательств» (259, с. 152-153; 295, с. 189) чи «допустимости, относимости и доброкачественности доказательств» (263, с. 81); В.М. Тертишник – «віднесеності, допустимості і достовірності доказів» (277, с. 339); В.Ю. Шепітько – «пізнання змісту доказів, їх достовірності та узгодженості» (319, с. 76) та ін. (див. додат. 3).

Чотири завдання вважає притаманними перевірці доказів М.М. Михеєнко, який віддав перевагу визначенню «доброкачественности, достоверности и полноты доказательств, законности средств их получения» (195, с. 16; 196, с. 14-15); Л.В. Бородич, Е.О. Дидоренко, І.П. Козаченко, Я.Ю. Кондратьєв, В.П. Пилипчук і В.Л. Реульський – «достовірності, належності, допустимості і достатності доказової інформації як фактичних даних (відомостей про факти)» (219, с. 104) та ін.

І, нарешті, **п'ять завдань** перевірки доказів можна знайти у ч. 2 ст. 134 «Перевірка доказів» Проекту КПК України від 23.06.01 р. (60, с. 57) та у ч. 2 ст. 149 «Перевірка доказів» Проекту КПК України від 12.10.05 р. (1.18), а саме: «визначення належності, достовірності, достатності, допустимості і законності способів збирання доказів».

Проте викладених незначних особливостей завдань «перевірки доказів» та «оцінки доказів», як з'ясувалося, недостатньо, щоб тільки на цій підставі передбачати співіснування у процедурі доказування обох цих етапів. Можливо, саме тому достатньо багато авторів, визнаючи у процесі доказування і «перевірку доказів», і «оцінку доказів», все ж таки не проводять чіткого розмежування їх завдань. Так, Ю.П. Аленін та інші представники чисельного авторського колективу покладають одні і ті ж завдання із встановлення «относимости доказательств, их допустимости и достоверности» як на перевірку доказів» (297, с. 235), так й на «оцінку доказів» (297, с. 236). Аналогічну позицію займає М.С. Строгович, для якого обидва вказані етапи процесу доказування повинні мати практично однакові за обсягом завдання із з'ясування доброякісності і достовірності доказів та їх джерел (270, с. 101, 102). І таких чи трохи інших прикладів, коли проводиться непринципове розмежування завдань перевірки та оцінки доказів, як показало відповідне порівняльне дослідження вказаних етапів процесу доказування (див. розд. 2.9), чимало (177, с. 63, 64; 276, с. 60, 61 та ін.; див. додат. 3).

У такому ж напрямку, на жаль, намітився й подальший розвиток КПК України, оскільки у ч. 2 ст. 149 «Перевірка доказів» Проекту нового КПК України від 12.10.05 р. сутність перевірки викладена у контексті визначення п'яти юридичних властивостей доказів (1.18), у той час як від визначення сутності оцінки доказів у відповідній ст. 151 «Оцінка доказів» даного Проекту нового КПК України автори даних пропозицій взагалі уникають (1.18). Це може свідчити й про те, що у законодавчому просторі пріоритетне становище починає займати перевірка доказів, з чим погодитися не можна у силу тотожності завдань даного етапу із оцінкою доказів та у силу того, що поняття «оцінка доказів» більш широке, ніж «перевірка доказів» і може охопити останнє. Заслугує на увагу і висновок В.Я. Чеканова, який вважає, що «проверка и оценка доказательств взаимно соприкасаются и нередко сливаются воедино. Невозможно оценить доказательство без его проверки. В свою очередь проверка доказательств, анализ всех его элементов невозможен без оценки» (264, с. 136). Такого роду судження висловив і М.П. Кузнецов, для якого «таким способом проверки доказательств, как анализ содержания каждого доказательства, сопоставление его с другими доказательствами, имеющимися в деле, также присущи элементы оценочной деятельности» (174, с. 10).

Непрямо свідчить про необґрунтованість паралельного співіснування у процедурі доказування «перевірки доказів» та «оцінки доказів» й достатньо велика кількість вчених: М.С. Алексєєв (265, с. 143), Ц.М. Каз (82, с. 47; 83, с. 8), Л.М. Карнеєва (260, с. 137), І. Кертес (85, с. 58-59), Є.Г. Коваленко (169, с. 117), О.Б. Муравін (203, с. 129), О.Р. Ратінов (274, с. 301), М.К. Треушніков (293, с. 23, 24), В.Я. Чеканов (264, с. 136), М.А. Чельцов (309, с. 136-138) та ін. (169, с. 117; 171, с. 68-72 та ін.; див. додат. 3), які вважали за можливе уникнути проблеми хоча б непрямого визначення аналогічної сутності завдань «перевірки доказів» чи у такому ж розумінні й «дослідження доказів»⁶. Наприклад, Є.Г. Коваленко, як й інші вказані автори, у цьому відношенні відмежувався надто загальним зауваженням, що «перевірка (дослідження) доказів провадиться шляхом їх аналізу, зіставлення з іншими доказами, а також шляхом проведення додаткових слідчих і судових дій з метою відшукання нових доказів, підтвердження або, навпаки, спростування доказів,

⁶Чинний КПК України (1.17), на відміну від Проекту КПК України від 12.10.05 р., де є ст. 149 «Перевірка доказів» (1.18), також уникає проблеми перевірки доказів.

вже зібраних по справі» (169, с. 117), де відсутній навіть непрямий виклад традиційного бачення завдань «перевірки (дослідження) доказів» чи «оцінки доказів».

Для того, щоб остаточно зрозуміти, чи є підстави для паралельного співіснування у процедурі доказування «оцінки доказів» та «перевірки доказів» чи у такому ж розумінні «дослідження доказів», необхідно провести порівняльний аналіз позицій авторів і щодо *способів досягнення вказаними етапами своїх завдань*. Що стосується етапу «*оцінки доказів*», то позиція М.С. Алексєєва (265, с. 143), Ю.П. Аленіна (297, с. 236), С.А. Альперт (262, с. 125), Б.Т. Безлепкіна (266, с. 93), Р.С. Белкіна (19, с. 66), П.Д. Біленчука (31, с. 18-19), Ю.М. Грошевого (60, с. 58), І.М. Гуткіна (257, с. 183), Ц.М. Каз (83, с. 11), Л.М. Карнеєвої (260, с. 137), А.С. Коблікова (300, с. 165), С.В. Курильова (176, с. 35), П.А. Лупінської (259, с. 153), М.М. Михеєнка (201, с. 105), Л.Т. Ульянової (301, с. 156), В.Ю. Шепітька (319, с. 156) та ін. (18, с. 45; 169, с. 117; 174, 9; с. 9; 177, с. 63; 203, с. 129; 235, с. 91; 276, с. 57 та ін.; див. додат. 3) у даному відношенні одноставна – способом досягнення мети вказаного етапу є лише розумова діяльність. У той же час, деякі автори: В.Д. Арсенєв (6, с. 5-11), Ц.М. Каз (82, с. 47), І. Кертес (85, с. 58-59), М.А. Чельцов (309, с. 136-138) та ін. (171, с. 68-72 та ін.; див. додат. 3), а також автори чинної ст.67 «Оцінка доказів» КПК України (1.17) та автори ст. 151 «Оцінка доказів» Проекту КПК України від 12.10.05 р. (1.18) уникають прямої відповіді на це питання.

При цьому варто підкреслити, що говорити у даному контексті власне про «розумову діяльність» (83, с. 11; 169, с. 117; 176, с. 35; 257, с. 183; 260, с. 137; 297, с. 236; 300, с. 165; 301, с. 156 та ін.; див. додат. 3) некоректно, оскільки очевидним є факт, що розумова діяльність притаманна будь-яким діям людини, у т. ч. встановленню особистісних і збиранню речових джерел, отриманню від перших і за допомогою других певних відомостей, власне оцінці і використанню цих відомостей, документуванню всіх вказаних дій тощо. До таких же висновків, скоріше за все, дійшов й Ц.М. Каз, який наголошував на тому, що «нельзя противопоставлять оценку доказательств как мыслительный процесс остальным этапам доказывания. Без мышления, без осмысливания невозможно не только оценка доказательств, но и их собиране и исследование» (83, с. 11).

Інша річ, що оцінці доказів притаманна більше аналітико-розумова діяльність, а сама оцінка фактично також як і «розумова діяльність» супроводжує всі етапи роботи з особистісними і речовими джерелами. Тому з урахуванням даного уточнення більш правильно видається позиція тих авторів, зокрема С.А. Альперта (235, с. 92), Р.С. Белкіна (19, с. 9), Ц.М. Каза (83, с. 11), Є.Г. Коваленка (169, с. 117), М.П. Кузнєцова (174, с. 10), О.П. Кучинської (177, с. 63), М.М. Михеєнка (198, с. 117), О.Р. Ратінова (274, с. 303) та ін. (див. додат. 3), які висловили приблизно такий же підхід, правильно підкреслюючи, що оцінка доказів (а, значить, й аналітично-розумова діяльність) супроводжує всі етапи процесу доказування. Наприклад, Ц.М. Каз наголошував на тому, що «оценка доказательств неразрывно связана с другими этапами доказывания, собиранием и исследованием доказательств и всегда сопутствует им» (83, с. 10).

Позиції ж авторів щодо *способів досягнення мети перевіркою* доказів вже достатньо різні. Також *лише аналітико-розумовою діяльністю* вважають даний етап процедури доказування Ю.П. Аленін (297, с. 236), Ц.М. Каз (82, с. 47; 83, с. 8), В.Я. Чеканов (264, с. 136), В.Ю. Шепітько (319, с. 76) та ін. (див. додат. 3). *Тільки практичні дії* визнають засобами «перевірки доказів» чи у такому ж розумінні й «дослідження доказів» також окремі автори: В.Д. Арсенєв (6, с. 5), В.І. Галаган (49, с. 267), М.С. Строгович (270, с. 101) та ін. (див. додат. 3).

Проте переважна більшість авторів: Б.Т. Безлепкін (266, с. 92), О.Р. Белкін (18, с. 45), Р.С. Белкін (19, с. 63), І.С. Галаган (48, с. 52), М.М. Гродзинський (235, с. 90), Ю.М. Грошевий (60, с. 58), І.М. Гуткін (257, с. 183), Л.М. Карнеєва (260, с. 137), А.С. Кобліков (300, с. 164), Є.Г. Коваленко (169, с. 117), О.П. Кучинська (177, с. 63), П.А. Лупінська (259, с. 152-153; 263, с. 81; 295, с. 189), М.М. Михеєнко (195, с. 16; 198, с. 116; 201, с. 121), О.Б. Муравін (203, с. 128-129), О.Р. Ратінов (274, с. 301, 367), М.К. Треушніков (293, с. 23, 24), Ф.М. Фаткуллін (258, с. 124-125; 304, с. 12) та ін. (262, с. 124; 276, с. 61; 277, с. 339 та ін.; див. додат. 3), а також автори ч. 2 ст. 149 «Перевірки доказів» Проекту КПК України від 12.10.05 р. (1.18) визнають засобами «перевірки (дослідження) доказів» як *аналітико-розумову діяльність, так і практичні дії*. Так, М.М. Михеєнко наголошував на тому, що «основное отличие проверки и оценки заключается в том, что первая осуществляется как с помощью практических (следственных и судебных) действий, так и логическим путем с помощью мыслительной деятельности, вторая же представляет собой только мыслительную деятельность» (195, с. 16, 121). Таку ж думку висловили Ю.М. Грошевий і С.М. Стахівський (60, с. 58).

Але обґрунтовувати необхідність співіснування у процедурі доказування в якості самостійних етапів «перевірки доказів» та «оцінки доказів», а також проводити розмежування вказаних етапів лише на підставі того, що засобом досягнення мети (завдань) першого з них поряд з аналітико-розумовою діяльністю можуть бути й певні процесуальні та інші практичні дії виглядає непереконливим, оскільки проведення вказаних практичних дій для виконання у повному обсязі завдань «перевірки доказів», як свідчить аналіз практики, не є обов'язковим, це лише можливість, якою головні суб'єкти мають скористатися лише тоді, коли у цьому є справжня необхідність. Але ж проведення будь-яких практичних дій пов'язано із значними часовими та іншими ресурсними затратами, яких у головного суб'єкта завжди не так вже й багато. Окрім цього, хто може переконати, що такої ж можливості провести певні практичні дії не потрібно й у випадках зі здійсненням у повному обсязі й «оцінки доказів (інформації)», наприклад, якщо при остаточній оцінці доказів у нарадчій кімнаті суддя прийде до висновку про необхідність допитати вперше чи додатково когось із особистісних

джерел чи провести інші судові, а й то й слідчі чи експертні дії? Ю.М. Грошевий і С.М. Стахівський, які відстоюють необхідність у процедурі доказування як оцінки, так й перевірки доказів також наголошують на тому, що «взаємозв'язок перевірки з оцінкою доказів полягає у тому, що перевірка передує оцінці, а в процесі оцінки орган розслідування, прокурор або суд можуть повернутися до додаткової перевірки доказової інформації» (60, с. 58). Тому виникає питання: навіщо такі труднощі і чи не краще буде залишити лише оцінку доказів із традиційно притаманним перевірці та оцінці набором засобів вирішення фактично одних і тих же завдань антикримінального судочинства?

Не виключно, що саме подібного роду сумніви спонукали й достатньо багатьох авторів (М.С. Алексєєва (265, с. 143), С.А. Альперта (171, с. 68-72), П.Д. Біленчука (31, с. 18), І. Кертеса (85, с. 58-59), Л.Т. Ульянову (301, с. 155), М.А. Чельцова (309, с. 136-138) та ін. (див. додат. 3)) **уникнути**, навіть, **непрямої відповіді щодо засобів «перевірки доказів»** чи у такому ж значенні **«дослідження доказів»**.

З огляду на це, виникає декілька питань, у першу чергу таке: якщо сутність «перевірки (дослідження) доказів» та «оцінки доказів» складає один і той же чи майже однаковий результат (мета, завдання) і фактично одні і ті ж засоби отримання даного результату, то навіщо такі етапи роботи із особистісними і речовими джерелами виокремлювати у процедурі доказуванні в якості самостійних? Не краще у такому разі передбачити все ж таки лише узагальнюючу «оцінку доказів», що повинна мати на меті досягти своєї мети (завдань), у першу чергу, через відповідний аналітико-розумовий аналіз, а у разі необхідності і через проведення певних практичних дій. Тобто за класифікацією О.С. Тунтули (127, с. 81-92) вказаних дій це можуть бути додаткові чи нові окремі процесуальні (слідчі, судові, експертні, інші процедурні) і гласні позапроцесуальні дії чи негласні заходи або їхні комбінації чи операції (див. розд. 1.1). При цьому, незважаючи на те, що Л.В. Бородич, Е.О. Дидоренко, І.П. Козаченко, Я.Ю. Кондратьєв, В.П. Пилипчук і В.Л. Реульський і покладають завдання на ординатуру із визначення «достовірності, належності, допустимості і достатності доказової інформації як фактичних даних (відомостей про факти)» (219, с. 104) саме через перевірку, більш правильним будуть всі можливості негласних заходів.